

Het verdronken land

Terugreizend uit Canada, waar ik onder andere vrienden sprak die bij Dome Petroleum Ltd. werken, maakte ik de opzet voor deze bijdrage. Ik kwam daartoe doordat ik zat na te denken over wat ik aan belangwekkends had gezien en gehoord over de olie- en gaswinning in arctisch gebied, hetgeen onderbroken dreigde te worden door enig vaderlands nieuws. „Odell, een clown in het circus”, schreeuwde een krantekop me toe (*Het Parool*, 16 oktober 1981). Deze wat onconventionele hoogleraar werd daar getraceerd op een badinerend stukje omdat hij meent dat de olie-industrie een grotere winstprikkel zou moeten hebben om winningsgebieden op ons continentaal plateau sneller tot exploitatie te brengen. Dat staat natuurlijk haaks op het idee deze winsten juist af te romen om tijdelijk werkgelegenheid te kopen.

Indien we het erover eens zijn dat voor een stabiele economie ten minste een stabiele energievoorziening noodzakelijk is, dan zijn we het erover eens dat diversificatie naar de verschillende primaire energiedragers en naar de toelevingsgebieden een noodzaak is. De resterende vragen zijn dan hoeveel, waarvan, en waar vandaan? Dus, als Odell zeker meent te zijn van de voorraden op het Noordzee-plateau, is zijn conclusie een logische.

Waar Odell over de jaren mee heeft geworsteld, is de vraag hoe grote initiatieven tot stand kunnen worden gebracht indien het erom gaat nieuwe producties te verwezenlijken van een zeer gewenst produkt dat reeds veel zwaarder dan enig ander (inclusief tabak en alcoholische dranken) door de overheid wordt belast. Er kan geen twijfel over zijn dat er nog zeer grote voorraden olie en gas zijn die economisch te exploreren en exploiteren zijn, al vergt dat wat jaren, zolang dat maar gebeuren kan tegen de wereldmarktprijs, met een redelijk gehouden afroming door de overheid.

De VS zijn wijs geweest te besluiten dat de producenten in eigen land de wereldprijs voor hun olieprodukten zullen krijgen. Als gevolg daarvan zijn de winningsactiviteiten in Alaska en Colorado aanzienlijk toegenomen. Canada's nieuwe energieprogramma gaat ook in die richting, zij het dat in dit land met een zeer gedecentraliseerd bestuur aparte voorzieningen nodig waren. Het recente Alberta-Ottawa-akkoord voorziet in opbrengsten voor de nationale producenten die gelijk zijn aan de wereldmarktprijs voor alle nieuwe bronnen (na 1980 in produktie genomen) en voor alle toename sindsdien in de producties van de oudere bronnen. De opbrengst voor de oude producties zelf, zal in vijf jaar op driekwart van de wereldmarktprijs worden gebracht. Omdat het akkoord moest voorzien in een inkomen voor de nationale en de regionale overheden blijft het echter voor een producent iets minder aantrekkelijk in Canada te ondernemen

dan in de VS. Niettemin zal de producent door dat akkoord, na aftrek van alle belastingen en de kosten voor operatie en distributie, 4% in plaats van 3% netto op zijn omzet gaan maken. Indien dit beleid wordt bestendig, verwachten overheid en industrie dat er de komende decade \$ 250 mrd. (in dollars van nu) in nieuwe winning en transport zullen worden geïnvesteerd. Onder zulke verhoudingen wordt het mogelijk dat een miljardenonderneming als Dome Petroleum Ltd. in nog geen tien jaar uit het niets groeit en een beleid blijft volgen om zijn gehele cash flow (zelfs iets meer dan dat) in exploratie en nieuwe exploitatie te steken.

De technologie die voor deze activiteiten in de Noordelijke IJszee nodig is spreekt zeer tot de verbeelding, is innovatief en heeft een niet geringe multiplicatiefactor. Maritieme technologie is op een aantal plaatsen langs de Sint Lawrence-rivier te zien, civiel-technisch en scheepsbouwkundig: ijsbrekende tankers, dito bevoorradings- en baggerschepen, ijsbestendige boorplatforms en caissons voor het bouwen van kunstmatige eilanden en atollen in de ijszee. Bedenk men dat die ijsvlakte rond de noordpool roteert met een snelheid van 5 km per dag dan is het duidelijk dat technologisch het uiterste gevraagd wordt van de constructies en de dagelijkse operatie met ijsbrekers om de bouwwerken op hun plaats te houden, zelfs indien men buiten het vijf meter dikke pakijns kan blijven.

Indien deze activiteiten, met zoveel durf en enthousiasme aangepakt onder zulke bizarre omstandigheden, mogelijk blijken, valt het me moeilijk Odell zonder meer als een clown af te doen. Ten slotte hebben wij (of hadden wij) op alle drie voor dit doel belangrijke gebieden (aardoliewinning, scheepsbouwkunde en civiele techniek) nogal wat kennis in huis. Het kernpunt in Odells betoog wordt dan zijn verwachting over de nog niet bewezen reserves op ons continentaal plat. Zijn dat werkelijk zulke grote dagdromen? Aardolie- en aardgasvoorkomens worden gevonden in de diepere delen van de delta's van grote rivieren, waar in bepaalde geologische tijden veel algengroei en bacteriologische activiteit (vooral anaeroob) verondersteld mag

worden. Per continentale schol zijn er ongeveer acht van die delta's. Bekend, want in exploitatie, zijn: de Mississippi (Golf van Mexico), de Orinoco (Venezuela) de verzonken delta van de Eufraat en Tigris (Perzische Golf), de verzonken delta van de Mekong (Borneo), de Wolga (Kaspische Zee) en de Jangtse Kiang (Chinese Zee). Daarbij komen nu de Mackenzie-rivier (Chukchi- en Beaufort-Zee) en de Sint Lawrence (een aantal baaien langs Canada's oostkust).

Dat olie in de delta van de Mackenzie aanwezig is was de vroegere bewoners reeds bekend. In het eskimoverhaal van de raaf en de uil beschilderen die twee elkaar met teer, reden waarom de uil in het oog springende zwarte strepen en stippen draagt en de raaf geheel zwart is geworden.

De Rijn-Thames-delta hoort met alles wat we er reeds van weten zeker in deze rij thuis. Tot dusver is er in het hoger gelegen deel van de oorspronkelijke delta, waartoe het zuidelijk deel van het Engelse stuk en het gehele Nederlandse stuk van het plateau behoren, vrijwel alléén gas gevonden. Dat wijst erop dat humusachtig materiaal met een lage waterstof/koolstof-verhouding de oorsprong hiervan is. Wat er aan olie is, ligt nog dieper en dus noordelijker, waar het Noorse en het „Schotse” deel elkaar naderen. Nu is de noordpunt van „ons” stuk bij mijn weten nog niet goed in kaart gebracht, maar de bekende feiten extrapolierend kan ik niet goed zien waarom Odell zijn hoop daarop zo exclusief vestigt. Het meest waarschijnlijk blijft het dat we bij verhoogde exploratie-activiteit meer gas vinden, maar daarbij hoort een andere infrastructuur (o.a. voor het transport) dan bij olie, hetgeen vooral winning in niet heel grote, verder afgelegen gebieden kostbaar maakt.

Dus zijn we weer terug op af. Het pleidooi moet zijn vóór investeringen die ons nationaal inkomen in de toekomst veilig stellen en niet voor tijdelijk gekochte werkgelegenheid, al eist Odells investeringsvoorstel voor ons land meer onderbouwing om de waarschijnlijkheid dat hij gelijk zou kunnen hebben te vergroten. Werkgelegenheid laat zich niet kopen, althans niet blijvend. Die creëert men, o.a. door een industrie- en industrialisatiebeleid te voeren, zoals Wagner dat voorstelde of zo mogelijk nog beter.

Eenmaal op Schiphol geland hoor ik dat ons nieuwe kabinet tijdelijk demissionair is. Er moet nu reeds SER-drie-componentenlijm aan te pas komen. Dat merk heeft ook niet de faam blijvend te pakken. Lijmen heeft nationaal gezien alleen maar betekenis, in mijn ogen, als met die lijmpoging ook het misverstand dat we eventjes werk kunnen kopen definitief tot het verleden zal gaan behoren.

W. J. Beek